

Sayı : 5531

Tarih : 17.05.2024

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Kürtçenin Miri olarak kabul edilen Celadet Ali Bedirxan ile arkadaşları tarafından 15 Mayıs 1932 tarihinde Latin alfabesiyle hazırlanan ilk Kürtçe dergi olan “Hawar Dergisi” yayın hayatına başlamıştır. Kürt halkı anadillerini yaşatmak ve söz konusu gelişimleri ve ilerlemeleri sürdürebilmek amacıyla 2006 yılından itibaren 15 Mayıs tarihi Kürt Dil Bayramı olarak kabul edilmiştir. Kürtlerin anadili olan Kürtçe başta olmak üzere pek çok etno-dilsel grubun anadili Türkiye’de uygulanan mevcut politikalar sonucunda ciddi sorun ve problemlerle karşılaşmaktadır. Bu bağlamda Kürtçe başta olmak üzere anadili Türkçe olmayan çocukların eğitim sürecinde yaşadığı sorunların tespit edilmesi, anadili Kürtçe olan yurttaşların anadilleri üzerinde uygulanan baskıların yarattığı etkilerin araştırılması, tek dilli yönetim anlayışın Kürt halkı ve diğer etno-dilsel gruplar üzerinde oluşturduğu olumsuzlukların ortaya çıkartılması, Türkiye’de konuşulan dillerin mevcut politikalar sonucunda yaşadığı gerileme ve tahribatın araştırılması ve Kürtçe ile diğer etno-dilsel grupların yaşadığı problemlerin tüm yönleri ile açığa çıkartılması adına Anayasa’nın 98’inci, İçtüzüğü’nün 104 ve 105’inci maddeleri gereğince bir Meclis Araştırması açılmasını arz ve teklif ederim.

Hüseyin OLAN

Bitlis Milletvekili

GEREKÇE

Mezopotamya’nın kadim halklarından olan Kürtler, Zagros Dağlarından Toros Dağlarına varıncaya kadar geniş bir coğrafyada varlıklarını sürdürmüşlerdir. Kürt halkının tarih sahnesine çıkışı ile ilgili farklı kaynaklara ulaşabilmek mümkündür. Kürt tarihi, edebiyatı, coğrafyası, kültürü hakkında araştırmalar yapan Rus doğu bilimci Vladimir Fyodorovich Minorsky’e göre Kürtlerin izlerini M.Ö. 2000’li yıllarda Sümer tabletlerinde karşımıza çıkmaktadır. Arkeologların belirlemesine göre Bitlis’in Hizan ilçesinde bulunan Şiris (Akşar) bölgesine tekabül ettiği düşünülen “Kurtie” halkının ismi M.Ö. 1125’de Asur Kralı I. Tiglath-Pileser adına hazırlanan zafer silindirinde geçmekte ve bu Kürt sözcüğünün ilk hali olarak kabul edilmektedir. Mezopotamya tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, fakat hiçbir medeniyet Kürt halkının bu bölgenin asli unsuru olduğu gerçeğini ortadan kaldıramamıştır. Böylesi kadim bir halkın tarih sahnesinde var olabilmesi, kültürünü ve kimliğini koruyabilmesinin nedenlerinden biri de “anadili” olmuştur. Bugün bakıldığı zaman Wiktionary İngilizce’nin verilerine göre 168 dil arasında 918 bin 123 kelime hazinesi bulunan Kürtçe dünya sıralamasında sekizinci sırada yer almaktadır. Dolayısı ile Kürt halkı kadar anadili olan Kürtçe’de kadim bir dil olarak karşımızda durmaktadır.

Yapılan araştırmalara göre anadil; bireylerin insan-insan ve insan-varlık ilişkilerini gerçekleştirdiği çevresiyle sosyalliğini ilk kurduğu ve imgelem dünyasını oluşturduğu özgün bir dildir ve dünyaya gelişinden itibaren, her tür ruhsal ediniminin, duygularının, bilgilerinin, kültürünün biçimlendiği ve taşındığı ortamdır. Diller içinde kültürel hafızayı barındıran ve bu deneyim ile bilgilerin gelecek nesillere aktarılmasında açısından ortak bir miras, bilinç ve biyokültürel çeşitliliğini temsilidir. Tüm bu doğrultuda dili korumak aynı zamanda geçmiş ile gelecek arasındaki bağı ve toplumsal bir bilinç ve hafızayı koruma anlamına gelmektedir.

Bundan hareketle Kürtçenin Miri olarak kabul edilen Celadet Ali Bedirxan ile arkadaşları tarafından 15 Mayıs 1932 tarihinde Latin alfabesiyle hazırlanan ilk Kürtçe dergi olan “Hawar Dergisi” yayın hayatına başlamıştır. Kürt halkı anadillerini yaşatmak ve söz konusu gelişimleri ve ilerlemeleri sürdürebilmek amacıyla 2006 yılından itibaren 15 Mayıs tarihi Kürt Dil Bayramı olarak kabul edilmiştir.

Kapitalizm ve emperyalizm tüm alanlarda olduğu gibi dil üzerinde de yıkıcı bir rol üstlenmiştir. Ulus devletleşme ve küreselleşme, egemen dilin diğer diller üzerinde tahakküm kurarak varlığını kaybetmesine neden olurken, varlığını korumayı başarabilen diller ise yok olma tehlikesi ile karşı karşıya bırakılmıştır. Yapılan akademik çalışmalardan da anlaşılacağı üzere; 18. yüzyılda burjuvazinin tüm ihtiyaçlarının karşılanması ve iktisadi birliğin sağlanması amacıyla ortaya çıkan yeni örgütlenme biçimi ulus devletler; dil, din, kültür gibi alanlarda homojen bir ulus formu inşa etmeye çalışmışlardır. Bu süreçte inşa edilecek ulus devletin dil birliği sağlanması gerektiği d ş n lm ş, küreselleşme ile birlikte ise sermaye açısından önemli görülen ve piyasaya özgü dil grubu geliştirme hali hasıl olmuştur. İşte bugün piyasa dili olarak kullanılan İngilizce tüm dünya halkları tarafından eğitimden, ticarete, ulaşımdan turizme varıncaya kadar geniş bir ölçekte kullanılırken ekonomik olarak katma değer üretemeyen ve hukuki açıdan korunamayan diller ise gerilemeye başlamıştır. Özellikle egemen g  lerin homojen ulus yaratma hedeflerinde eğitim süreci araçsallaştırılarak dilde ortaklaşma süreci başlatılmıştır. Ulusal kimlik için egemen gücün dili merkeze alınarak diğer etno-dilsel grupların dilleri yok sayılmıştır. Bu yok sayma ya da önemsememe hali ise özellikle çocuklarda eğitim sürecine dahil olunmasının önüne bir engel olarak çıkmıştır.

Birleşmiş Milletler Uluslararası  ocuklara Acil Yardım Fonu (UNICEF) ve Uluslararası Azınlık Hakları Grubu’nun 2009 yılında gerçekleştirdiği araştırmaya göre; Dünya çapında okula gidemeyen 100 milyon çocuğun yüzde 50 ile yüzde 70 kadarı yaşadıkları ülkenin resmi dilinden farklı bir dil konuştuğunu ortaya çıkarmıştır.

Türkiye’de ise cumhuriyetin ilanı ile birlikte siyasi ideoloji olarak tek kimlikli, tek dilli ve tek kültürlü anlayış hâkim olmuştur. 1924 Anayasası’nın 2’nci maddesinde devletin “Türk Devleti” ve dilinin “Türkçe” olduğu, 88’inci maddesinde ise din ve ırk ayırt edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese “Türk” olduğu belirtilmiştir. 1961 ve 1982 Anayasalarında bu çizginin korunduğu görülmektedir. Günümüzde de yürürlükte olan 1982 Anayasası’nın 42’nci maddesinde yer alan “*Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve  ğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez*” hükmü ile Türkçe dışındaki farklı dillere anadilde eğitim yasaklanmıştır. 1983 yılında çıkartılan 2932 sayılı Kanunun 2’nci maddesi ile “*Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dilde düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaklanmıştır.*” Yine aynı Kanunun 3. maddesi Türk vatandaşlarının Türkçeden başka dilleri anadili olarak kullanması ve yayması yasaklanmıştır. Çıkartılan yasal düzenlemeler

Cumhuriyetin üniter yapısı vurgulanarak farklı dil ve kültürlerin kullanılması yasaklanmıştır. Türkiye haklarının çok dilli ve çok kültürlü yapısı ile devletin tek dil tek kültür anlayışı derin bir çelişki ve gerilimin de ana kaynağını oluşturmuştur.

Bakıldığı zaman 1970'li yıllardan sonra kabul edilmeye başlanan çok sayıda uluslararası hukuki metninde dil hakları ve eğitimde anadil hakkına ilişkin hükümler yer almıştır. Anadilinde eğitime dair taraf ülkelere sorumluluklar yükleyen Birleşmiş Milletler (BM) Eğitimde Ayrımcılığa Karşı Uluslararası Sözleşme, BM Çocuk Hakları Sözleşmesi, BM Ulusal veya Etnik, Dinsel veya Dilsel Azınlıklara Mensup Olan Kişilerin Haklarına Dair Bildiri, Avrupa Konseyi (AK) Avrupa Bölgesel veya Azınlık Dilleri Şartı, Avrupa Güvenlik ve İş Birliği Teşkilatı (AGİT) Ulusal Azınlıkların Eğitim Haklarına İlişkin Lahey Tavsiyeleri, AGİT Ulusal Azınlıkların Dil Haklarına İlişkin Oslo Tavsiyeleri gibi belgeler, Avrupa Birliği (AB) ülkeleri başta olmak üzere çok sayıda ülke tarafından imzalanmıştır. Türkiye ise başta Kürtçe olmak üzere diğer etno-dilsel grupların kazanım elde edeceği maddelere çekince koymuştur. Anadil ve kimlik haklarını içeren Çocuk Hakları Sözleşmesinin 7 inci, 29 uncu ve 30 uncu maddeleri Lozan Antlaşması esas alınarak Kürt halkının azınlık olmadığı savı üzerinden kabul edilmemiştir. Kürt halkını asli unsur olarak gördüğünü iddia eden tekçi anlayış bugün Genel Kurul kürsüsünde dahi bir-kaç kelime Kürtçe kullanılması durumunda mikrofonu kapatmakta ve Anayasa'nın 3. Maddesi hatırlatılmaktadır. Tüm kamu kurumları Kürt halkının diline kapalı durumdadır. Kısacası bir halkı asli unsur görerek dilinin yasaklanması ve asimilasyon politikaları ile geriletmeye çalışılması çok dilli bir ülkenin içinde bulunduğu sosyolojik gerçekliği inkardan başka bir anlam taşımadığı açıktır.

Kürt halkının dili Kürtçe başta olmak üzere anadili Türkçe olmayan çocukların eğitim sürecinde yaşadığı sorunların tespit edilmesi, anadili Kürtçe olan yurttaşların anadilleri üzerinde uygulanan baskıların yarattığı etkilerin araştırılması, tek dilli yönetim anlayışın Kürt halkı ve diğer etno-dilsel gruplar üzerinde oluşturduğu olumsuzlukların ortaya çıkartılması, Türkiye'de konuşulan dillerin mevcut politikalar sonucunda yaşadığı gerileme ve tahribatın araştırılması ve Kürtçe ile diğer etno-dilsel grupların yaşadığı problemlerin tüm yönleri ile açığa çıkartılması adına bir araştırma komisyonunun kurulması elzemdir.

GEREKÇE ÖZETİ

Mezopotamya'nın kadim halklarından olan Kürtler, Zagros Dağlarından Toros Dağlarına varıncaya kadar geniş bir coğrafyada varlıklarını sürdürmüşlerdir. Mezopotamya tarihi boyunca birçok medeniyete ev sahipliği yapmış, fakat hiçbir medeniyet Kürt halkının bu bölgenin asli unsuru olduğu gerçeğini ortadan kaldıramamıştır. Böylesi kadim bir halkın tarih sahnesinde var olabilmesi, kültürünü ve kimliğini koruyabilmesinin nedenlerinden biri de "anadili" olmuştur.

Yapılan araştırmalara göre anadil; bireylerin insan-insan ve insan-varlık ilişkilerini gerçekleştirdiği çevresiyle sosyalliğini ilk kurduğu ve imgelem dünyasını oluşturduğu özgün bir dildir ve dünyaya gelişinden itibaren, her tür ruhsal ediniminin, duygularının, bilgilerinin, kültürünün biçimlendiği ve taşındığı ortamdır.

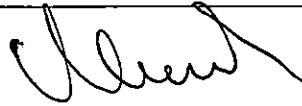
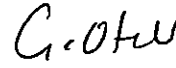
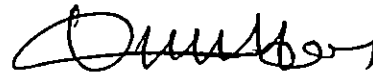
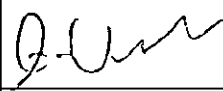
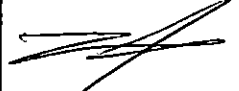
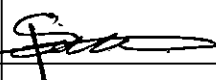
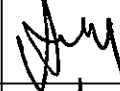
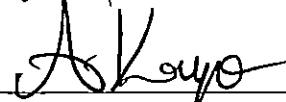
Diller içinde kültürel hafızayı barındıran ve bu deneyim ile bilgilerin gelecek nesillere aktarılmasında açısından ortak bir miras, bilinç ve biyokültürel çeşitliliğini temsilidir. Tüm bu doğrultuda dili korumak aynı zamanda geçmiş ile gelecek arasındaki bağı ve toplumsal bir bilinç ve hafızayı koruma anlamına gelmektedir.

Bundan hareketle Kürtçenin Miri olarak kabul edilen Celadet Ali Bedirxan ile arkadaşları tarafından 15 Mayıs 1932 tarihinde Latin alfabesiyle hazırlanan ilk Kürtçe dergi olan "Hawar Dergisi" yayın hayatına başlamıştır. Kürt halkı anadillerini yaşatmak ve söz konusu gelişimleri ve ilerlemeleri sürdürebilmek amacıyla 2006 yılından itibaren 15 Mayıs tarihi Kürt Dil Bayramı olarak kabul edilmiştir.

Türkiye'de cumhuriyetin ilanı ile birlikte siyasi ideoloji olarak tek kimlikli, tek dilli ve tek kültürlü anlayış hâkim olmuştur. 1924 Anayasası'nın 2'nci maddesinde devletin "Türk Devleti" ve dilinin "Türkçe" olduğu, 88'inci maddesinde ise din ve ırk ayırt edilmeksizin vatandaşlık bakımından herkese "Türk" olduğu belirtilmiştir. 1961 ve 1982 Anayasalarında bu çizginin korunduğu görülmektedir. Günümüzde de yürürlükte olan 1982 Anayasası'nın 42'nci maddesinde yer alan *"Türkçeden başka hiçbir dil, eğitim ve öğretim kurumlarında Türk vatandaşlarına ana dilleri olarak okutulamaz ve öğretilemez"* hükmü ile Türkçe dışındaki farklı dillere anadilde eğitim yasaklanmıştır. 1983 yılında çıkartılan 2932 sayılı Kanunun 2'nci maddesi ile *"Türk Devleti tarafından tanınmış bulunan devletlerin birinci resmi dilleri dışındaki herhangi bir dilde düşüncelerin açıklanması, yayılması ve yayınlanması yasaklanmıştır."* Yine aynı Kanunun 3. maddesi Türk vatandaşlarının Türkçeden başka dilleri anadili olarak kullanması ve yayması yasaklanmıştır. Çıkartılan yasal düzenlemeler Cumhuriyetin üniter yapısı vurgulanarak farklı dil ve kültürlerin kullanılması yasaklanmıştır. Türkiye haklarının çok dilli ve çok kültürlü yapısı ile devletin tek dil tek kültür anlayışı derin bir çelişki ve gerilimin de ana kaynağını oluşturmuştur.

Anadil ve kimlik haklarını içeren Çocuk Hakları Sözleşmesinin 7 inci, 29 uncu ve 30 uncu maddeleri Lozan Antlaşması esas alınarak Kürt halkının azınlık olmadığı savı üzerinden kabul edilmemiştir. Kürt halkını asli unsur olarak gördüğünü iddia eden tekçi anlayış bugün Genel Kurul kürsüsünde dahi bir-kaç kelime Kürtçe kullanılması durumunda mikrofonu kapatmakta ve Anayasa'nın 3. Maddesi hatırlatılmaktadır. Tüm kamu kurumları Kürt halkının diline kapalı durumdadır. Kısacası bir halkı asli unsur görerek dilinin yasaklanması ve asimilasyon politikaları ile geriletmeye çalışılması çok dilli bir ülkenin içinde bulunduğu sosyolojik gerçekliği inkardan başka bir anlam taşımadığı açıktır.

Kürt halkının dili Kürtçe başta olmak üzere anadili Türkçe olmayan çocukların eğitim sürecinde yaşadığı sorunların tespit edilmesi, anadili Kürtçe olan yurttaşların anadilleri üzerinde uygulanan baskıların yarattığı etkilerin araştırılması, tek dilli yönetim anlayışın Kürt halkı ve diğer etno-dilsel gruplar üzerinde oluşturduğu olumsuzlukların ortaya çıkartılması, Türkiye'de konuşulan dillerin mevcut politikalar sonucunda yaşadığı gerileme ve tahribatın araştırılması ve Kürtçe ile diğer etno-dilsel grupların yaşadığı problemlerin tüm yönleri ile açığa çıkartılması adına bir araştırma komisyonunun kurulması elzemdir.

1	MERAL DANIŞ BEŞTAŞ	ERZURUM	
2	ÇİÇEK OTLU	İSTANBUL	
3	MAHMUT DINDAR	VAN	
4	NEJLA DEMİR	AĞRI	
5	HALİDE TÜRKOĞLU	DİYARBAKIR	
6	ÖMER FARUK GERGERLİOĞLU	KOCAELİ	
7	ÖZGÜL SAKİ	İSTANBUL	
8	AYŞEGÜL DOĞAN	ŞIRNAK	
9	MEHMET RÜŞTÜ TIRYAKİ	BATMAN	
10	ZÜLKÜF UÇAR	VAN	
11	KAMURAN TANHAN	MARDİN	
13	SEVİLAY ÇELENK ÖZEN	DİYARBAKIR	
14	YILMAZ HUN	İĞDIR	
15	ÖZNUR BARTİN	HAKKARİ	
16	SABAHAT ERDOĞAN SARITAŞ	SİİRT	
17	ALİ BOZAN	MERSİN	
18	ADALET KAYA	DİYARBAKIR	
19	ÖMER ÖCALAN	ŞANLIURFA	
20	HEVAL BOZDAĞ	AĞRI	